

NOTITIE 12

Kiezen voor verantwoorde mobiliteit

WAT BIEDEN DE
VERKIEZINGSPROGRAMMA'S
INZAKE MOBILITEIT?

3 NOVEMBER 2023

Auteurs: Max Olzheim, Mees Paanakker,
Marc van Waarden, Hans Jeekel

Contact en website

info@labverantwoordemobiliteit.nl

www.labverantwoordemobiliteit.nl

Introductie

Wat bieden de verkiezingsprogramma's inzake mobiliteit?

Deze notitie gaat over wat er in de verkiezingsprogramma's voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 te vinden is over mobiliteit, verkeer en vervoer. Via een thematisch puntensysteem hebben we de definitieve verkiezingsprogramma's 'gerangschikt' op duurzaamheid en inclusiviteit. De val van het Kabinet, de aankomende verkiezingen en de kabinetsformatie zien we als strategische momenten om opnieuw onze visies en inzichten onder de aandacht te brengen. We brengen deze notitie daarom bewust drie weken voor de verkiezingen uit, op het moment dat de verkiezingscampagne echt op stoom zal komen. De inhoud van deze notitie heeft een directe relatie met de inhoud van de verkiezingsprogramma's van de twaalf, in onze ogen, meest relevante Nederlandse partijen.

Van visie naar oordeel

Wij beschouwen gebrek aan duurzaamheid en aan inclusiviteit als de echt grote mobiliteitsvraagstukken. Ook zien we in dat optimalisatie van het huidige, toch vooral auto- en vliegtuig-afhankelijk mobiliteitssysteem, niet langer volstaat. Noodzakelijk is daarom het herontwerp van ons mobiliteitssysteem en daar leveren wij ideeën voor aan in onze notities. Voertuigen worden daarin volledig benut en we rijden niet langer met halflege auto's en vrachtwagens. CO2-neutrale lange-afstandsreizen binnen Europa zijn vanzelfsprekend, en duurzaam intercontinentaal reizen komt tijdig binnen handbereik. Ten slotte staat in zo'n mobiliteitssysteem het contact tussen reizigers onderling en het contact tussen reiziger en de eigen behoeftes centraal. Omdat dit alles breder is dan duurzaamheid – spreken wij over *verantwoorde mobiliteit*. Verantwoord in het licht van de toekomst.

Werkwijze

In alle verkiezingsprogramma's is gekeken naar de mate waarin we de bovenstaande visie aantreffen in de standpunten omtrent mobiliteit. We hebben getracht onze oordelen zo transparant mogelijk te maken. Zo hebben we onze visie geconcretiseerd in 50 suggesties, gebaseerd op onze 10 gepubliceerde notities, onze nieuwsbrieven, en ons werk voor en met organisaties. Zie bijlage 1, onderaan de tekst. Ook hebben we een basisdocument opgesteld dat per partij alle standpunten over mobiliteit bevat. Hierbij is verder gekeken dan alleen de standpunten uit de mobiliteitsparagraaf, we keken bijvoorbeeld ook naar wat over mobiliteit te vinden was in de paragrafen over klimaat en ruimtelijke ordening. Dit basisdocument is onderaan als bijlage 2 toegevoegd. Vervolgens hebben de partijstandpunten 'gespiegeld' aan onze visie op vijf thema's Klimaat, ethiek en mobiliteit / Voertuigen en energie / Ruimte en mobiliteit / OV, bereikbaarheid en MaaS / Goederenvervoer en logistiek. Onze beoordeling, verrat in punten hebben we per thema, gebaseerd op de volgende 'puntentelling':

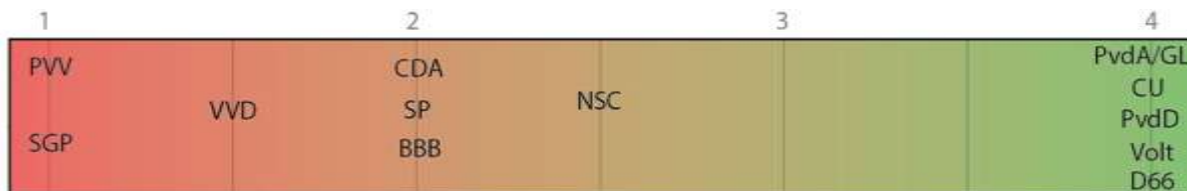
- 1 punt: totaal in tegenspraak of helemaal niets vermeld
- 2 punten: merendeels in tegenspraak
- 3 punten: merendeels in overeenstemming
- 4 punten: in overeenstemming of nog radicaler

Beoordeling

Zo hebben we partijprogramma's 'gerankt' per thema en per partij. Tot slot hebben we een analyse gemaakt van de visies die niet tot nauwelijks terugkeren in de verzamelde standpunten van de partijen. We geven nu per thema in het kort onze visie op hoofdlijnen weer en daaronder in schema de beoordeling van de partijprogramma's op dit thema.

Klimaat, ethiek en mobiliteit

Op het thema Klimaat, ethiek en mobiliteit geeft driekwart van de Nederlandse bevolking, jong en oud, aan zich zorgen te maken over de gevolgen van klimaatverandering in de toekomst. Hoogste tijd dus om te investeren in een gezamenlijk ontwerp voor een toekomstbestendig mobiliteitsstelsel. Het probleem van de huidige stakeholders in de wereld van mobiliteit is dat zij uitgaan van het bekende onderhandelingsmodel: vanuit ieders belangen en standpunten kom je ergens in het midden tot een vorm van overeenstemming. Dat is te weinig. Verantwoorde mobiliteit betekent in elk geval het aanmoedigen en mogelijk maken van duurzaam vervoer: minder afhankelijkheid van de auto, OV overal, goed en betaalbaar, een grotere rol voor de fiets en het ontmoedigen van luchtvaart. Ook niet steeds alle mobiliteit faciliteren, want niet alles kan altijd. Daarnaast spelen nog vragen rond verkeersveiligheid of bereikbaarheid. Een goed mobiliteitsbeleid formuleert een transparant antwoord op het klimaatprobleem en de andere vragen, en wordt op een goed gecoördineerde manier uitgevoerd. Echte politieke afwegingen zijn meer dan de één op één overnames van resultaten uit verkeersmodellen en Maatschappelijke Kosten-Baten Analyses.

Scores van de 12 partijen op het thema Klimaat, ethiek en Mobiliteit

Voertuigen en energie

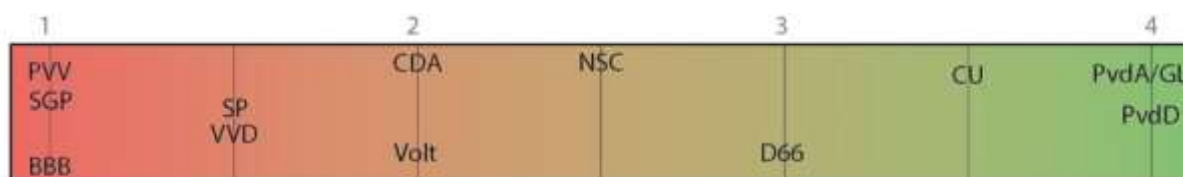
Met veel zekerheid constateerde het Intergovernmental Panel on Climate Change IPCC dat de transportsector zelfs in 2100 waarschijnlijk nul-emissie niet zal halen. Er is geen andere sector waar ze tot een dergelijk oordeel komen. Het IPCC geeft aan dat we eigenlijk wel goed weten waarop we moeten inzetten om stevige reducties bij transport te creëren. De grote innovatie gaat hier dan ook niet over iets compleet nieuws in de markt zetten, maar over het eindelijk eens op grote schaal uitvoeren van wat we allang weten dat moet gebeuren. Het IPCC ziet als de motor, het elektrificeren van het personenautopark en ook het vrachtwagenpark in combinatie met lage emissie-elektriciteit. De samenwerking tussen energie en transport wordt dus cruciaal. vervoer op waterstof wordt erkend voor de lange afstanden, vooral voor luchtvaart en maritiem, en daar moet nog veel gebeuren.

Scores van de 12 partijen op het thema Voertuigen en energie

Ruimte en mobiliteit

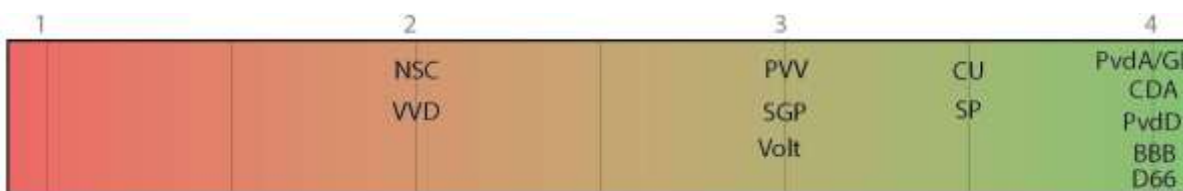
Steden zijn conceptueel nogal eens verantwoord bezig met ruimte en mobiliteit. Je ziet nieuwe ontwerpbeginzelen zoals de 15-minuten stad en de mobiliteitshubs (een P+R met deelmobiliteit) steeds meer overheersen. Echter; de realisatie blijft vaak achter. Ondertussen blijft de nationale overheid nadruk leggen op investeringen in mobiliteit voor economische ontwikkeling, en in knelpunten voor de doorstroming van vooral het autoverkeer. Zo gingen de landelijke budgetten vooral naar automobilititeit van, naar en door de stedelijke regio's, en beperkter naar mobiliteit in de stedelijke regio's zelf. Wat daarin wordt vergeten, is dat mobiliteit in de kern niet gaat om het oplossen van doorstromings-knelpunten maar om bereikbaarheid. Dit moeten we niet alleen centraal stellen bij het investeren in infrastructuur, maar ook in de manier waarop we bouwen en inrichten, zoals in het realiseren van de woningopgave. We moeten de schaarse ruimte slimmer gebruiken om zo meer verantwoorde mobiliteit aan te moedigen.

Scores van de 12 partijen op het thema Ruimte en mobiliteit

OV, bereikbaarheid en MaaS

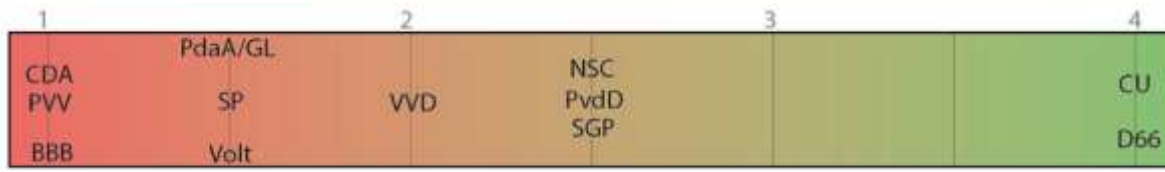
Ongeveer 26% van de Nederlandse huishoudens bezit geen auto. Rond de 11% van de Nederlandse huishoudens heeft problemen met bereikbaarheid. Zij kunnen niet op alle door hen gewenste tijdstippen alle door hen gewenste locaties en voorzieningen bereiken, en worden zo ingeperkt in hun keuzemogelijkheden en ontplooiing. Soms kiezen armere huishoudens ervoor om toch maar een auto aan te schaffen, wat een fors aandeel in hun huishoudbudget gaat vormen. Waar steden en provincies al bezig zijn met oplossingen voor deze problemen, zag je tot voor kort nauwelijks actie op nationaal niveau. Dat verandert nu wel. Een goed voorbeeld hiervan is de aanstaande ontwikkeling van integrale bereikbaarheidsnormen. Daarbij wordt belangrijker dat bepaald moet gaan worden wat nu bij bereikbaarheid een goed niveau voor iedereen is. Dit debat moet komende kabinetsperiode breed gevoerd gaan worden. Wij zien hierbij een grote rol weggelegd voor openbaar vervoer, actieve mobiliteit en deelmobiliteit. Parallel aan deze notitie heeft ons Laboratorium ook een *notitie over Bereikbaarheid* uitgebracht.

Scores van de 12 partijen op het thema OV, bereikbaarheid en MaaS

Goederenvervoer en logistiek

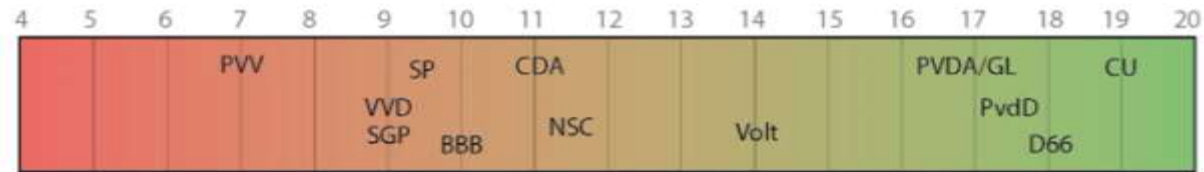
Door meer samenwerking op systeemniveau in de logistiek aan te moedigen - in plaats van concurrentie - , kunnen we veel voordelen bieden aan de transportbedrijven, hun werknemers en de maatschappij.

Scores van de 12 partijen op het thema Goederenvervoer en logistiek

Scores per partij

In totaal komen we zo tot de volgende totaalscores per partij:

Dit betekent dat vanuit verantwoorde mobiliteit gezien de ChristenUnie het beste programma presenteert.

Europees spoorstelsel

Ook in deze notitie een kleine casestudy over de realisatie van een goed en werkend Europees spoorstelsel, waarin internationale treinen geheel of voor een groot deel de korte afstandsvluchten kunnen overnemen. Over de realisatie is er echt consensus, en ook zijn veel partijen voor het ontmoedigen van de korte afstandsvluchten, maar er ontbreekt nog een duidelijke focus op de 'hoe'-vragen. In bijlage 1 hieronder staan onze standpunten op dit onderwerp.

Welke onderwerpen ontbreken in de verkiezingsprogramma's?

We hebben het basisdocument naast onze 50 suggesties gelegd. De meeste onderwerpen van onze suggesties komen wel in enigerlei vorm aan bod. Maar wij komen tot zeker een achttal onderwerpen – groot en klein - waarover nog weinig tot niets te vinden. Het gaat om onderwerpen die wij wel van groot belang achten. We geven deze hierbij, ter overweging:

De carbonbudgetbenadering

Partijen noemen inzake klimaat percentages en tijdstippen maar lijken niet bezig met de manier waarop de CO₂ reductie het beste plaats kan vinden.

De reductie van het aantal gereden fossiele kilometers

Veel extra reducties moeten komen van de conventionele voertuigen die nog tot 2050 rondrijden.

Een uitvoeringsorganisatie voor verantwoorde mobiliteit

Het verschil in uitwerking-programma's tussen de energietransitie en de mobiliteitstransitie bevreemdt ons.

Mobiliteitsbudgetten van werkgevers in plaats van kilometervergoedingen

In het algemeen is de – wellicht door overheden te stimuleren- rol en bijdrage van werkgevers in de mobiliteitstransitie niet in de verkiezingsprogramma's te vinden.

De snelle groei van e- trucks in het vrachtwagenpark.

De belangrijkste stakeholders moeten met elkaar een ontwerp maken voor een snelle groei van elektrische trucks, en erkennen dat ze samen en tegelijkertijd stappen zullen moeten zetten.

Rechtstreeks verstrekking van mobiliteitsbudgetten aan steden

We geven steden rechtstreeks budgetten voor mobiliteitsinvesteringen, en leggen budgetkeuzes daarover niet op nationaal niveau waar doorstroming van verkeer nog steeds domineert over stedelijke ideeën en leefbaarheid.

Bezettingsgraden en beladingsgraden omhoog

Erken dat met name het realiseren van hogere bezettingsgraden in auto's (nu 1,38 mens in een auto voor 5-7 personen) en hogere beladingsgraden in vrachtwagens (nu 46% gevuld) ook veel emissiereductie zal opleveren.

Naar een nieuwe systematiek in het parkeren

Er zijn twee parkeerplaatsen per auto: een grote overmaat. Het is mogelijk om dit terug te brengen naar anderhalve parkeerplaats per auto door een gecoördineerd beleid op parkeerruimte.

Opdracht Laboratorium Verantwoorde Mobiliteit

Op basis van deze studie zullen we het komend jaar vaker aandacht gaan vragen voor juist de ontbrekende onderwerpen in de verkiezingsprogramma's.

BIJLAGEN

- [50 suggesties](#)
- [Basisdocument](#)

Klik hier voor de integrale 12^e notitie

Over het LVM

Het Laboratorium Verantwoorde Mobiliteit is een netwerk van masterstudenten van verschillende universiteiten die affiniteit hebben met duurzame mobiliteit. Zij werken met deskundigen in een klankbordgroep, die op vrijwillige basis en op persoonlijke titel hun bijdrage aan het netwerk leveren. Het idee voor dit netwerk ontstond in de coronatijd uit zorg en enthousiasme. De zorg is dat de gehele mobiliteitssector achterblijft bij het realiseren van de klimaatopgave en ook niet inclusief is, want niet makkelijk toegankelijk voor iedereen. Het enthousiasme komt voort uit de grote hoeveelheid goede studenten die echt aan de slag willen met dit thema, aangevuld met professionals die dezelfde zorg delen.

- Klik [hier](#) voor de volledige Notitie 'Kiezen voor verantwoorde mobiliteit'
- Lees de eerdere notities op <https://labverantwoordemobiliteit.nl/>

Voor meer informatie over notitie 12:

Hans Jeekel: j.f.jeekel@outlook.com, tel: 06 51 55 15 61